

HOLDBARHED HOS UNGE SØER

ERFARING NR. 1704

Det gav en gevinst på 101 kr. per årssø at øge holdbarheden blandt første og andet kuld-søer. Før blev hver tredje af de udsatte søer sat ud inden løbning til tredje kuld. Ved afslutning var det reduceret til hver fjerde af de udsatte søer.

INSTITUTION: SEGES
FORFATTER: KENT MYLLERUP OG DORTHE POULSGÅRD FRANDBSEN
UDGIVET: 30. JANUAR 2017

Dyregruppe: Søer
Fagområde: Sohold

Sammendrag

Det lønner sig at sætte fokus på de unge søers holdbarhed. Det var resultatet fra 21 besætninger, der deltog i demonstrations-projektet "Holdbarhed hos unge søer" som SEGES har gennemført i samarbejde med DLBR-rådgivningsvirksomhederne i perioden 1. maj 2015 til 30. september 2016. I gennemsnit fik de 21 besætninger en økonomisk gevinst på 101 kr. per årssø. Kun 5 besætninger opnåede ikke i projektperioden en økonomisk gevinst ved at sætte fokus på holdbarhed af de unge søer. Gevinsten er fremkommet ved, at behovet for rekruttering af polte i gennemsnit er reduceret med to procentpoint, ligesom besætningerne via forbedret management har øget effektiviteten med 1,17 fravænnede grise per årssø efter korrektion for avlsfremgang.

Før projektstart blev 29,4 % af de udsatte søer sat ud inden løbning til tredje kuld. Ved projektets afslutning var tallet reduceret til 24,6 %. Det afspejles også på alderen hos de udsatte søer, som i

besætningerne i gennemsnit er øget fra et aldersgennemsnit på 4,1 kuld til et aldersgennemsnit på 4,4 kuld. Andelen af unge søer, der døde eller blev aflivet, forblev uændret.

Fundamentet for at få en god holdbarhed ved søerne er, at poltene er 100 % i orden. Derfor har fokus typisk været rettet mod management af polteholdet, håndtering af syge dyr og huldstyring. Den fulde effekt af projektet forventes først at kunne høstes i løbet af 2017, da flere af tiltagene vil være relativ lang tid om at slå igennem.

Baggrund

I mange besætninger bliver en stor del af de udsatte søer sat ud efter at have fravænned et til to kuld (1). Det har DLBR-rådgivere, der er medlem af ekspertgruppen for Repromanagement, længe observeret, og de antager, at de unge søer ikke har nået at tilbagebetale den omkostning, det har været at sætte dem ind i besætningen. Det giver producenterne alt for store og unødige omkostninger. Rådgiverne mangler en metode til at belyse, hvilken udsætningsstrategi der er økonomisk optimal for besætningen. Der savnes således et konkret værktøj, der på en let og simpel måde beskriver besætningens tab/gevinst ved en given udskiftningsstrategi.

I samarbejde med SEGES besluttede rådgivergruppen for Repromanagement derfor at iværksætte et demoprojekt: Holdbarhed hos unge søer.

Projektet har til formål:

- At reducere andelen af udsatte søer inden løbning til tredje kuld til at udgøre 20 % af de udsatte søer i mindst halvdelen af besætningerne
- At sikre en økonomisk optimal udsætterprofil ved at flere søer opnår deres optimum med hensyn til totalfødte grise per kuld i tredje og fjerde kuld

Materiale og metode

Der fandtes ingen anbefaling for, hvor mange kuld en so typisk skulle levere, inden den blev sat ud af besætningen. Der var ikke en konkret viden om, hvordan en given udsætterprofil påvirker bedriftens økonomi udover tidligere beregninger (2) og data fra udvalgte besætninger (3). DLBR-rådgiverne indsendte derfor besætningsanalyser fra besætninger, som kun udsatte få søer efter første og andet kuld. Håbet var, at dette kunne give en idé om, hvilket niveau det var realistisk at stile efter i praksis.

På baggrund af den information, der på opstartstidspunktet var til rådighed, og analyse af data fra en række besætninger, blev det vurderet som et realistisk krav, at 20 % af de udsatte søer var udsat i første og/eller andet kuld inden løbning til tredje kuld.

Der blev etableret en ny brugerflade til et allerede eksisterende regneark, og dette gav således et let og overskueligt overblik over besætningens nuværende udsætterprofil og kunne anskueliggøre, hvilke økonomiske konsekvenser som givne ændringer ville medføre for besætningen. Det var endvidere muligt at gennemregne forskellige scenarier.

Tidligere betragtninger (6) viser, at dårlige præstationer i farestalden først er reproducerbar efter tre til fire kuld, og først her med rimelighed kan bruges som grund for udsætningen. Skal udsætningen på denne baggrund også være økonomisk optimal, må den først ske efter 4. kuld. Af hensyn til projektets omfang blev disse betragtninger ikke efterprøvet.

I alt 22 besætninger blev udvalgt til at deltage efter en række kriterier, således at hver rådgiver i Repromanagement havde mindste én besætning med i DEMO-projektet. Både besætninger med egen rekruttering af avlsdyr og indkøb af avlsdyr deltog. Besætningerne skulle opfylde nedenstående krav for deltagelse:

- Besætningsejer og personalet var motiveret for at fokusere på holdbarheden hos de unge søer
- Flere end 300 søer i besætningen
- Mere end 30 grise per årssø
- Besætningen havde valide produktionsregistreringer og angav, om gylte og søer, der afgik fra besætningen, var død/aflivet/slagt og noterede afgangsårsager

Ved projektstart blev alle besætningsejere inviteret til et opstartsmøde, hvor de blev orienteret om projektet, ligesom de blev præsenteret for eksempler på forventede fokusområder i forløbet.

Kort tid efter mødet blev besætningsejerne bedt om at udfylde en spørgeundersøgelse vedr. nuværende udsætterstrategi. Formålet hermed var at vurdere, om udsætterprofilen ændrede sig i løbet af projektperioden.

DEMO-projektet blev gennemført i perioden fra 1. maj 2015 til 30. september 2016.

Repromanagement-rådgiverne har i projektperioden fulgt køreplanen, der er skitseret i bilag 1.

Besætningernes nøgletal blev opgjort i tre måleperioder:

- FØR 1. juli 2014 – 30. juni 2015
- UNDER 1. juli 2015 – 30. juni 2016
- EFTER 1. juli 2016 – 30. september 2016

FØR-perioden beskriver besætningens præstationer inden projektet blev startet op. I UNDER-perioden skulle besætningsejer og ansatte sammen med rådgiveren iværksætte og implementere de tiltag, der ville få besætningens unge søer til at få flere kuld inden udsætning. Da effekten af ændringer i udsætterstrategien er langvarig, blev der tilføjet en EFTER-periode, hvor effekterne kunne ses. Erfaringer fra tidligere projekter (4) viser, at besætningerne i perioder med øget fokus forbedrer produktionsresultaterne, men når fokus fjernes, vil ændringerne ikke altid være implementeret i de daglige rutiner, og nogle besætningers præstationer er tilbage ved udgangspunktet. EFTER-periode er således ment som en indikator på, om der har været en effekt af tiltagene og om ændringerne er varige i besætningerne. Allerede ved projektstart blev det konstateret, at måleperioden EFTER med fordel også skulle være på et år, så perioden FØR, UNDER og EFTER dækkede sammenlignelige tidsrum, idet små udsving på kvartalsniveau kan få betydning for konklusionerne, men det var ikke muligt indenfor de ansøgte projektrammer.

De deltagende besætninger blev ved DEMO-projektets afslutning inviteret til et afsluttende møde i november 2016, hvor projektets resultater blev fremlagt.

Resultater og diskussion

Ud af de 22 besætninger, som blev indstillet til DEMO-projektet, var det kun 21 besætninger, som deltog i hele projektperioden.

Besætningsejere og deres ansatte valgte i samråd med rådgiverne en række tiltag, der alle skulle øge holdbarheden blandt de unge søer. De fem oftest gennemførte/udvalgte tiltag var:

- Udvalgelse af polte
- Håndtering af syge dyr
- Fodring og huldstyring hos polte og søer
- Korrekt registrering af afgangsårsager for søerne
- Ændret kriterie for udsætning af søer

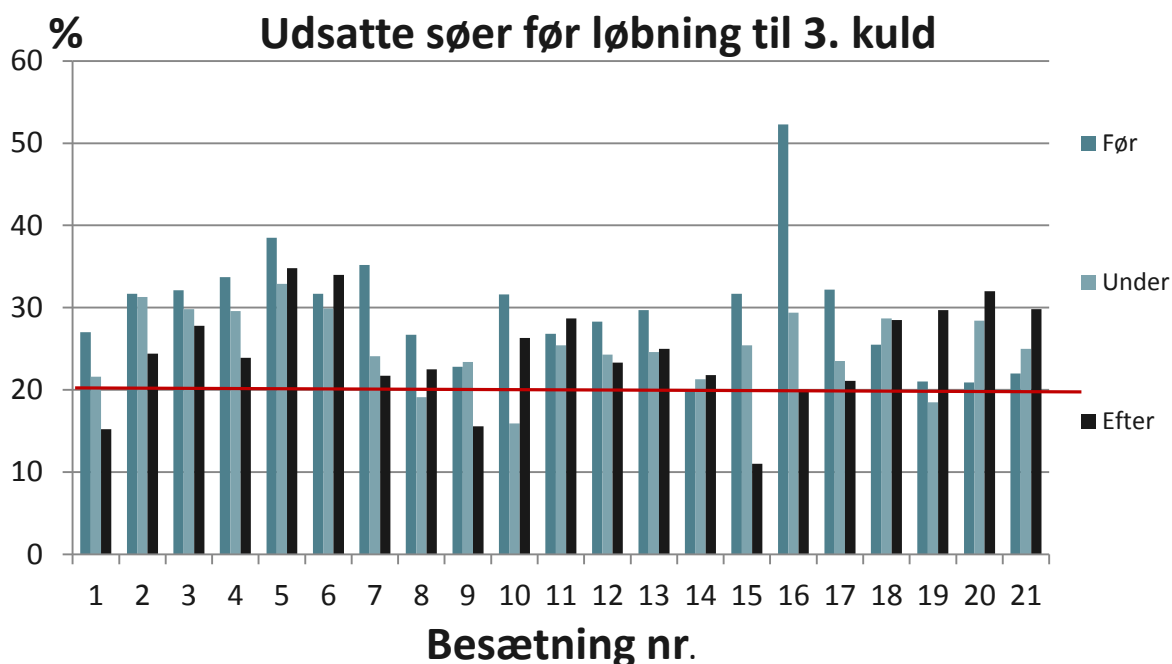
Udvalgelsen af polte blev sat i system, således at poltenes alder og huld ved løbning var optimal, og flowet af dyr gennem poltestaldene blev tilpasset besætningen. Brunstsynchronisering indgik ligeledes i denne del ligesom stald- og stiindretning. Behandlingsstrategierne for syge og tilskadedkomne dyr blev justeret, så raskmeldte dyr ikke optog pladsen i sygestierne. En sygejournal viste sig i nogle besætninger at være et godt redskab til en bedre styring af sygeafdelingen. Fodertildelingen til såvel søer som polte blev indført, så besætningerne både fik en mere økonomisk fodring og dyr i passende huld. Flere besætninger fik indarbejdet procedurer, så de unge søer ved fravæning fik ekstra opmærksomhed og hurtigt kunne komme i det rette huld igen. I stalde med elektronisk sofodring gav en daglig gennemgang af levnelisten synlige resultater, idet færre søer måtte tages ud af stierne.

Personalet tjekkede faktisk levnelisten flere gange dagligt, da de havde set effekten af den første gennemgang.

Desuden fik procedurer i forbindelse med registreringer af afgangsårsager/afgangskoder et fokus, så registreringerne udførtes ensartet. Det betød, at nogle besætninger f.eks. kunne se, at de unge søer blev taget ud af drægtighedsstierne som følge af for bløde kløve. Det rettede naturligt fokus mod gulvene i drægtighedsstierne. Endelig blev kriterier for udsætning af søer ofte udfordret. En for lav kuld størrelse i de første kuld er ikke en god nok parameter at styre efter, hvis der ønskes en økonomisk optimal udsætning. Ligeledes blev besætningerne udfordret på, hvem der faktisk skulle vurdere, om en so skulle udsættes.

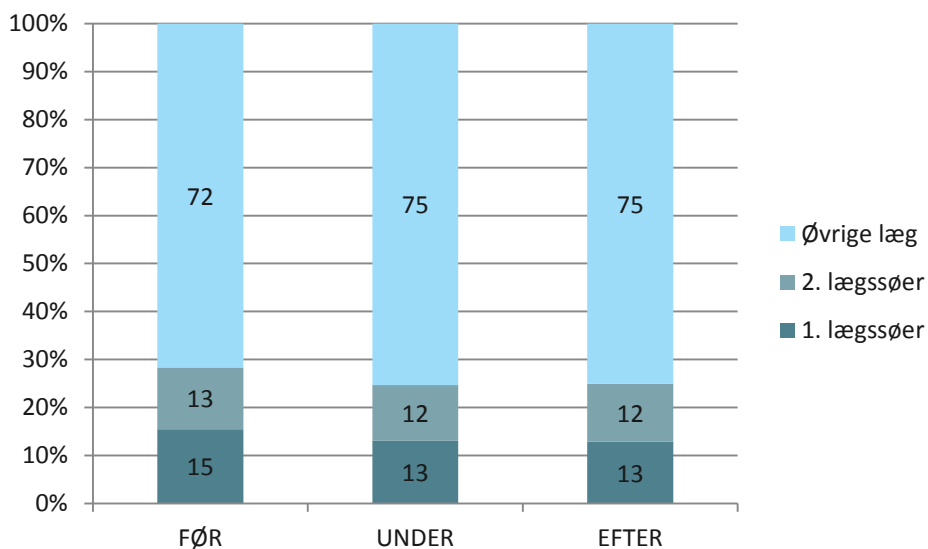
I perioden før projektet blev påbegyndt, var det i gennemsnit 29,6 % af de udsatte søer i de 21 besætninger, der blev udsat inden løbning til tredje kuld. I EFTER-perioden var dette reduceret til 24,6 %. Det er således lykkedes at få de unge søer til at forblive længere i besætningerne.

Figur 1 viser andelen af første og andet kuld-søer, som blev udsat, fordelt på de enkelte besætninger. I 14 af besætningerne blev udsætningen af de unge søer reduceret, og i 3 af disse besætninger blev udsætningen reduceret til under 20 %. Succeskriteriet om, at 50 % af besætningerne skulle øge holdbarheden hos første og andet kuld-søerne, så 80 % af de løbne polte når frem til løbning til tredje kuld, blev således ikke nået. 7 besætninger har øget andelen af unge udsatte søer, men gruppen dækker over store forskelle.

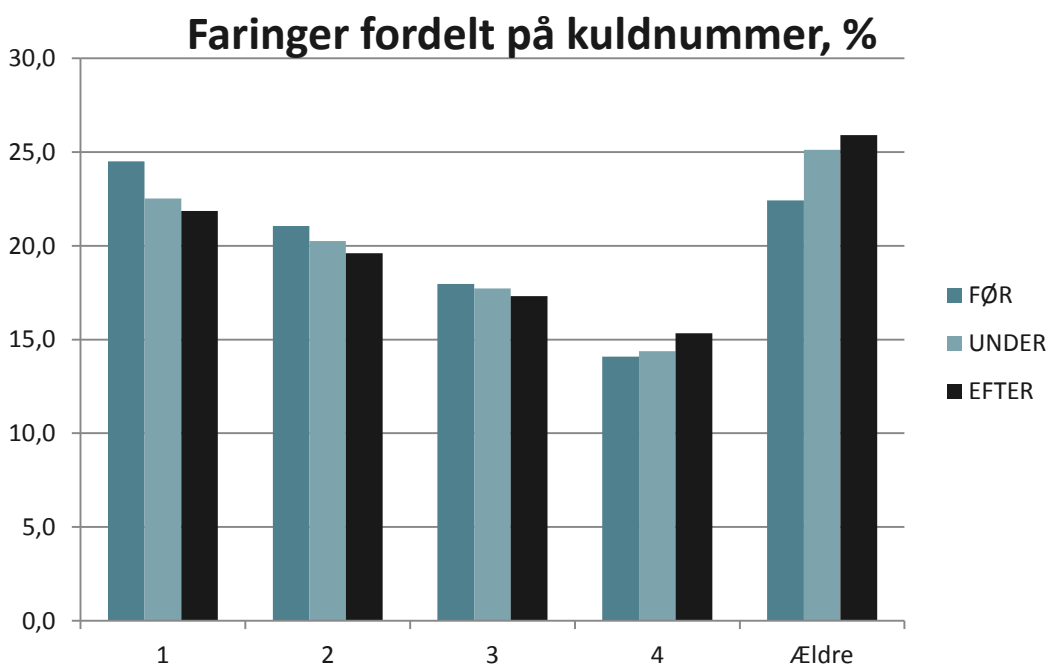
Figur 1. % udsatte første og andet kuld-søer på besætningsniveau i henholdsvis FØR-, UNDER- og EFTER-perioden. Den røde linje viser målsætningen om 20 % udsatte.

Før projektets start blev 58 % af årssøerne sat ud per år i de 21 besætninger. Dette har ikke ændret sig igennem projektet. I figur 2 ses, at de unge søer bliver længere i besætningen, og at de ældre søer udgør en større andel af de udsatte søer, når de tre perioder sammenlignes.

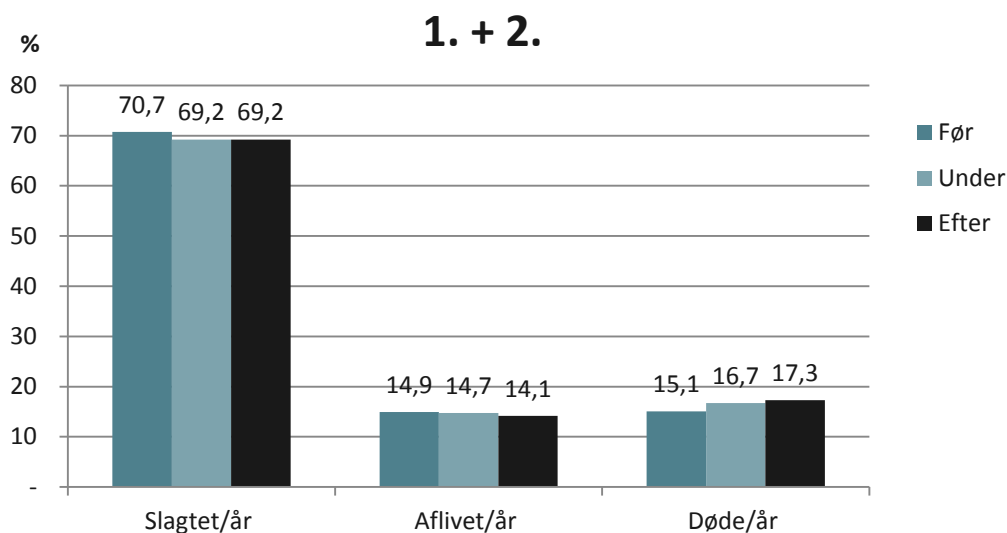
Figur 2. % udsatte søer fordelt på kuldnummer i projektets tre perioder, gennemsnit af alle besætninger.

Som det ses i figur 3, er andelen af tredje + fjerde kuld-søer øget fra 32,0 % i FØR-perioden til 32,7 % i EFTER-perioden – altså uændret. Andelen af ældre søer – søer fra femte kuld og ældre – er steget fra 22 % til 26 %. Den fulde effekt af projektet forventes ikke at komme til udtryk før 30. juni 2017, forudsat at implementeringen af de iværksatte tiltag er komplet.

Figur 3. Gennemsnitlig % fordeling af faringer fordelt på kuldnummer i de tre perioder, FØR, UNDER og EFTER i gennemsnit af alle besætninger.

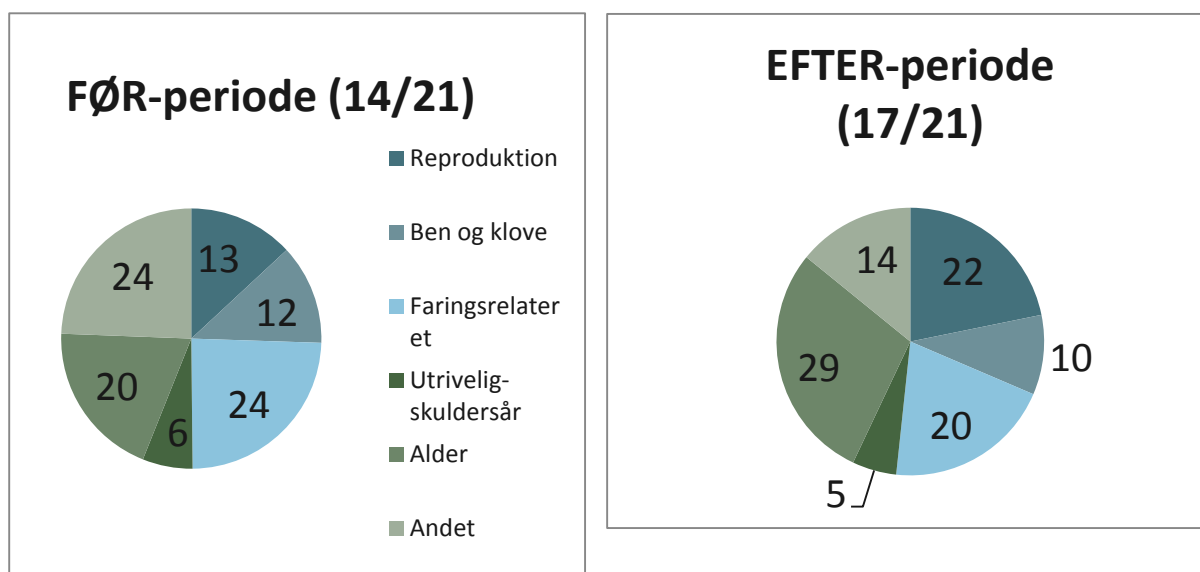
Blandt de unge søer er der som forventet ikke sket ændringer i fordelingen mellem slagtede, aflivede og selvdøde igennem projektperioden (se figur 4).

Figur 4. Fordelingen i % af afgåede første og andet kuld-søer fordelt på slagtede, aflivede og selvdøde dyr i de tre perioder i gennemsnit af alle besætninger.

Årsag til udsætning

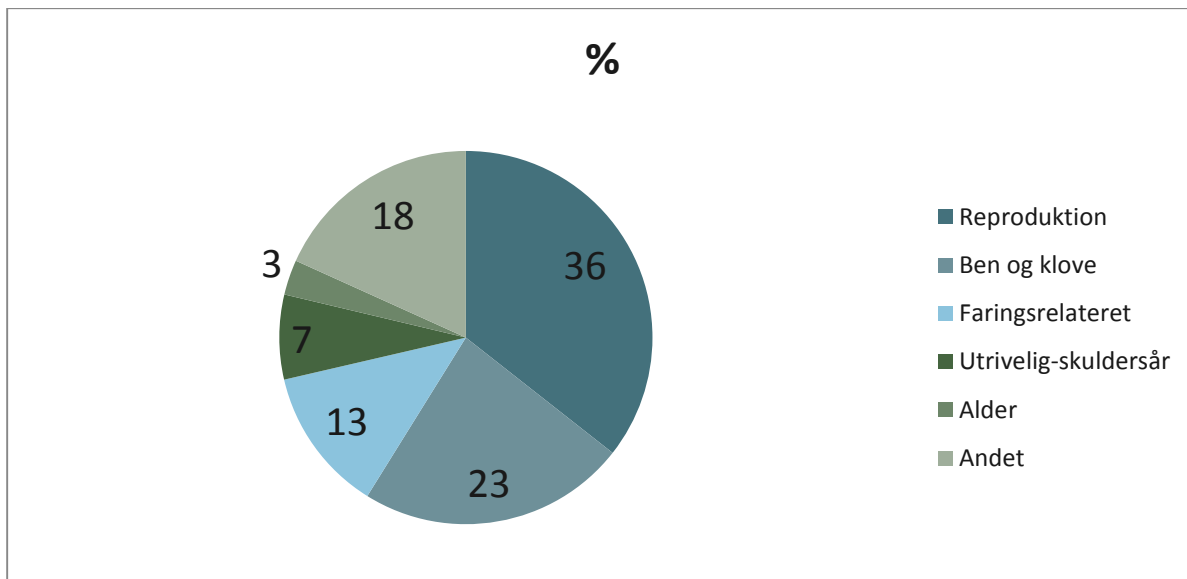
I gennemsnit blev søerne slagtet efter 4,1 kuld i FØR-perioden. I EFTER-perioden blev søerne sat ud efter 4,4 kuld. I forbindelse med en spørgeskemaundersøgelse ved projektstart blev besætningerne spurgt om udsætterårsager. 14 ud af de 21 besætninger havde foretaget registreringer af afgangsårsager forud for projektstart. Det var ikke muligt at skelne mellem unge og gamle søer, hvorfor afgangsårsagerne i figur 5 viser fordelingen for hele besætningen. I forbindelse med gennemførelsen af projektet valgte yderligere 3 besætninger at registrere afgangsårsager, således der i EFTER-perioden er registreringer fra 17 ud af 21 besætninger.

Figur 5. Afgangårsager for alle søer i de 21 besætninger i FØR-perioden henholdsvis EFTER-perioden. Datasættet (FØR) inkluderer afgangårsager fra 14 ud af 21 besætninger (14/21) og omfatter 8.213 søer. Datasættet (EFTER) stammer fra afgangårsager i 17 ud af 21 (17/21) besætninger og omfatter 2.371 søer.

I en gammel undersøgelse (5) af udsætterårsager på 4.471 søer blev 19 % udsat på grund af alder. Af figur 5 ses, at flere søer (29 %) afgår fra besætningerne på grund af alder ved projektets afslutning. DEMO-projektet har således bidraget til en øget holdbarhed hos de unge søer. I dette projekt blev andelen af dyr udsat på grund af reproduktion øget, mens andelen af søer udsat som følge af "andet" er faldet tilsvarende. Det er uvist, hvorfor denne udvikling ses i DEMO-projektet. Tidligere (5) undersøgelser viste, at 34 % af søerne blev sat ud på grund af reproduktionsproblemer.

Figur 6 viser afgangårsagerne hos første og andet kuld-søerne. Opgørelsen dækker EFTER-perioden. Langt hovedparten (36 %) bliver sat ud som følge af manglende brunst eller manglende drægtighed. Fremadrettet vil det være interessant at kunne reducere andelen af udsatte unge søer på grund af reproduktionsproblemer eller i det mindste arbejde med kriterier for, hvornår et ungt dyr skal udsættes som følge af reproduktionsproblemer. 23 % bliver sat ud som følge af halthed eller klovproblemer. 18 % er afgået med koden "andet". Gruppen omfatter dyr, der er blevet overfaldet, pludselige dødsfald og gaspustere. 13 % er sat ud på grund af faringsrelaterede problemer - moderegenskaber, for få levende fødte, for mange dødfødte, faringsproblemer, udskudt bør/tarm og yversvamp.

Figur 6. Afgangsårsager opgjort i % for første og andet kuld-søer i EFTER-perioden, gennemsnit af alle besætninger.

Registreringer af afgangårsager er forbundet med en del udfordringer. I 4 af besætningerne blev registreringerne ikke en del af dagligdagen, sandsynligvis fordi arbejdet blev nedprioriteret eller fordi merværdien af ekstra viden ikke står mål med indsatsen. I disse besætninger var motivationen til at øge holdbarheden blandt de unge søer således ikke forbundet med øget grad af registreringer. I andre besætninger kan der stilles spørgsmål ved validiteten af de indtastede data. Det illustreres bedst ved, at syv procent af de unge søer sættes ud på grund af alder. Det er nærliggende, at afgangårsagen "alder" er indtastet på alle besætningens søer, da det stod fortrykt fra sidste indtastning.

Projekter som dette er i høj grad baseret på en konstruktiv anvendelse af registreringerne, hvorfor alle implicerede (ejer, ansatte og rådgiver) skal kende årsagen til indtastningen og forstå, hvorfor tallene skal indtastes.

Produktionsresultater og økonomi

I DEMO-projektet var det vigtigt, at den øgede holdbarhed hos de unge søer ikke skete på bekostning af effektiviteten målt i fravænnede grise per årssø. I 19 ud af 21 besætninger blev der fravænnede flere grise per årssø i EFTER-perioden sammenlignet med FØR-perioden. Korrigeret for en årlig avlsfremgang på 0,53 fravænnede grise per årssø, havde 17 ud af 21 besætninger forøget effektiviteten. Et forbedret management har resulteret i +1,17 fravænnede grise per årssø. Samlet set var 12 besætninger ud af de 21 i stand til både at øge effektiviteten i soholdet og øge holdbarheden hos de unge søer.

Mere interessant er det, om DEMO-holdbarhed har givet de deltagende besætninger en økonomisk gevinst. Til at belyse dette blev regnearket tilpasset, så det var muligt at beregne flere scenarier for

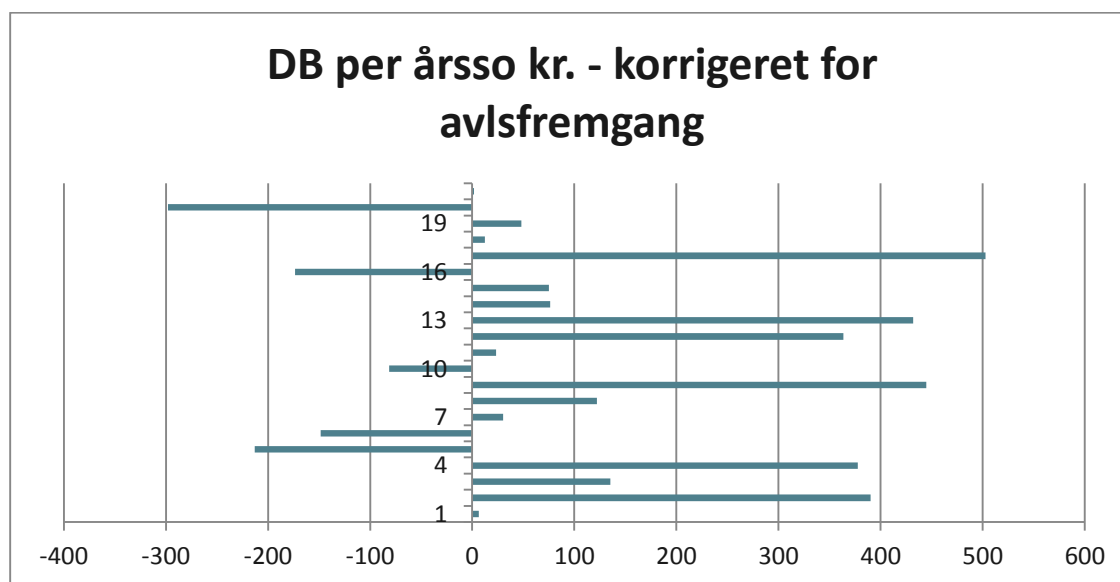
udskiftning. På en overskuelig facon kunne rådgiverne formidle, hvilke økonomiske konsekvenser en ændret udsætningsprofil ville have.

Der var en forventning om, at ændringer i udsætterprofilen ville bidrage med økonomiske gevinster. De største gevinster hentes hvis dødeligheden reduceres, idet søer bidrager med en indtægt i stedet for en omkostning. Antallet af indsatte polte påvirker ligeledes økonomien betragteligt. Derudover var der en betydelig gevinst ved en forbedret reproduktion målt i omløberprocent samt faringsprocent.

I gennemsnit har de 21 besætninger reduceret behovet for indsættelse af polte med to procentpoint. Seks besætninger har forøget poltebehovet. Det øgede fokus på holdbarheden har medført, at flere besætninger reducerede udskiftningen gennem projektet. Det kan ikke udelukkes, at den økonomiske situation også kan have sat en stopper for indkøb af nye avlsdyr og måske gør, at for dårlige dyr måske bliver i besætningen i et til to ekstra kuld længere.

En samlet opgørelse over besætningernes gevinst korrigeret for avlsfremgang ved at deltage i DEMO-projektet Holdbarhed for unge søer er vist i figur 7. Opgørelsen er beregnet som forskellen mellem dækningsbidrag per årssø indtil fravæning ved besætningens udsætterprofil i FØR-perioden og dækningsbidrag per årssø indtil fravæning ved besætningens udsætterprofil i EFTER-perioden. Der er anvendt samme prissæt for alle besætninger.

I gennemsnit har besætningerne haft en gevinst på 101 kr. per årssø.

Figur 7. Ændring fra FØR-perioden til EFTER-perioden i dækningsbidraget (DB) per årssø korrigeret for avlsfremgang målt i kroner for hver af de 21 besætninger, der deltog i DEMO-projekt Holdbarhed hos unge søer.

16 besætninger har opnået en gevinst ved at sætte fokus på de unge søers holdbarhed. Besætning 17 med det største økonomiske udkomme, fik en gevinst på 503 kr. per årssø. Fem besætninger har haft et tab, og det største tab er opgjort til 298 kr. per årssø (besætning 20). Det store tab i besætning

20 kan relateres til, at besætningen tidligere har rekrutteret avlsdyr fra slagtesvinestaldene, hvilket har givet store udfordringer med hensyn til niveauet for besætningens præstationer. I beregningen er indsatte polte sat til samme værdi i både FØR-perioden og EFTER-perioden, hvorfor en eventuel merpris til indkøb af polte ikke er indregnet.

EFTER-perioden er beregnet på baggrund af besætningens præstationer i tredje kvartal 2016, der er skaleret til årsniveau. Det sande økonomiske billede af besætningernes gevinst vil således først være til rådighed 30. juni 2017. Indtil da vil det derfor være besætningernes evner til at cementere de ændrede rutiner i dagligdagen, der afgør om besætningerne fremover kan fastholde gevinsterne, som DEMO-projektet "Holdbarhed hos unge søer" har bragt til besætningen.

Konklusion

Det lønner sig at sætte fokus på de unge søers holdbarhed. De 21 besætninger der deltog i DEMO-projektet "Holdbarhed hos unge søer" har i gennemsnit haft en økonomisk gevinst på 101 kr. per årso. Kun 5 besætninger har haft et tab undervejs. Gevinsten er fremkommet ved, at behovet for indsættelse af polte i gennemsnit er reduceret med to procentpoint, ligesom besætningerne via forbedret management har øget effektiviteten med 1,17 fravænnede grise per årso efter korrektion for avlsfremgang. Før projektstart blev 29,4 % af de udsatte søerne udsat inden løbning til tredje kuld. Ved projektets afslutning var tallet reduceret til 24,6 %. Det afspejles også på alderen hos de udsatte søer, som i besætningerne set under et er øget fra 4,1 til 4,4 kuld i gennemsnit. Andelen af unge søer, der døde eller blev aflivet, forblev uændret.

DEMO-projektet gav en øget bevidsthed om det negative dækningsbidrag, der skabes hvis en første kuldso sættes ud, uanset om dyret er indkøbt eller hjemmeavlet. Ligeledes er der kommet en kritisk tilgang til udsætterkriterierne. Således må en første kuld-so ikke sættes ud på grundlag af kuldresultater.

Den fulde effekt af projektet må dog først forventes at kunne høstes i 2017, da tiltag iværksat i poltestalden medio 2015 først her vil slå igennem på besætningsniveau, dog forudsat at besætningerne fastholder de tilpasninger, der er arbejdet med i projektet.

Referencer

- [1] Vestergård, Kaj; Christensen, Gorm; Petersen, Lisbeth Brogård; Wachmann, Henrik (2004), Afgangsårsager hos søer – samt obduktionsfund hos aflivede og selvdøde søer, [Meddelelse nr. 656, Landsudvalget for Svin og Danske Slagterier](#)
- [2] Rasmussen, Jakob (2004) Udskiftning af søer, [Notat 442, Videncenter for Svineproduktion](#)
- [3] Sørensen, G, Christiansen, Michael Groes (2013) [Udsætningsstrategi, Videncenter for Svineproduktion, 10. september 2013](#)
- [4] Bruun, T.S.; Svarrer, R.I.: (2012): Intensiv rådgivning øgede produktiviteten i fire sobesætninger. [Erfaring nr. 1209, Videncenter for Svineproduktion.](#)
- [5] Pedersen, Per Nyby; Ruby, Verner (1994) Årsager til udsætning af søer, [Erfaring nr. 9411 Landsudvalget for Svin og Videncenter for Svineproduktion, Den rullende Afprøvning,](#)
- [6] Christiansen, Michael Groes (2016) Undgå fejl og optimer din frivillige udsætterstrategi, [Fagmagasinet Svin](#)

Deltagere

Datamanager: Ole Jessen

Aktivitetsnr.: 1157-sagsopgave 5

//KMY//

Appendiks

Bilag 1: Aktivitetsplan: DEMO Holdbarhed hos unge søer:

Tlf.: 33 39 45 00

vsp-info@seg.es.dk

Ophavsretten tilhører SEGES. Informationerne fra denne hjemmeside må anvendes i anden sammenhæng med kildeangivelse.

Ansvar: Informationerne på denne side er af generel karakter og søger ikke at løse individuelle eller konkrete rådgivningsbehov.

SEGES er således i intet tilfælde ansvarlig for tab, direkte såvel som indirekte, som brugere måtte lide ved at anvende de indlagte informationer.